

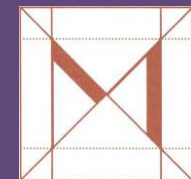
BEEKBERGEN EN LIEREN

RUIMTELIJKE EN CULTUURHISTORISCHE WAARDERING VAN DE KARAKTERISTIEKE BEOUWING IN BEEKBERGEN EN LIEREN, APELDOORN

Onderzoek i.o.v. de gemeente Apeldoorn mei 2011

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Apeldoorn

Analyse en fotografie

Mw. drs. M.E.D. Lemmens

Dhr. drs. C.J.B.P. Frank

**Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, mei 2011,
copyright MAB Nijmegen 2011**

Monumenten Advies Bureau

Drs. C.J.B.P. Frank

Drs. F.A.C. Haans

Mw. drs. C.H.J.M. van den Broek

Mw. V. Delmee BSc

Drs. J.H.J. van Hest

Ing. G. Korenberg

Mw. drs. M. Lemmens

Mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1

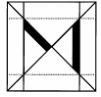
6542 SN Nijmegen

Tel: 024-3786742

Fax: 024-3792477

Info@monumentenadviesbureau.nl

www.monumentenadviesbureau.nl

RUIMTELIJKE EN CULTUURHISTORISCHE WAARDERING KARAKTERISTIEKE BEBOUWING BEEKBERGEN EN LIEREN

INHOUDSOPGAVE:

1 INLEIDING	4
2 INVENTARISATIE, SELECTIE, WAARDERING	6

1 INLEIDING

Rapportage

Dit rapport bevat de resultaten van een cultuurhistorische inventarisatie van niet beschermde bebouwing in het bestemmingsplangebied Beekbergen - Lieren in de gemeente Apeldoorn. Dit plangebied omvat de dorpen Beekbergen en Lieren.

Deze rapportage vormt een aanvulling op de *Cultuurhistorische analyse* (CHA) van Beekbergen en Lieren van september 2009.

Op basis van eerdere inventarisatierondes en analyses alsmede hernieuwd veldwerk is een selectie gemaakt van objecten, die bepalend en waardevol zijn voor het ruimtelijke beeld van het gebied en die aanmerkelijke cultuurhistorische waarden bezitten. Deze objecten worden in dit rapport gewaardeerd op cultuurhistorische en ruimtelijke waarden, onder andere aan de hand van de gebiedskarakteristiek.

De resultaten dienen als input voor het nieuwe bestemmingsplan voor Beekbergen en Lieren. Hierin zullen het bepalende en waardevolle ruimtelijke beeld en de cultuurhistorische kwaliteiten een verankering krijgen. Het doel is het behoud van een herkenbaar en voor Beekbergen - Lieren en omgeving karakteristiek beeld, waarin de historische gelaagdheid en het onderscheiden karakter van de deelgebieden en objecten zichtbaar blijven.

Hoofdstuk 2 van deze rapportage behandelt de hiertoe gehanteerde onderzoeksmethodiek. Het rapport bevat een overzicht met een presentatie (in woord en beeld) van alle geïnventariseerde objecten, aangevuld met de uitkomsten van de waardering en de conclusie. De onderzoeksresultaten zijn tevens verwerkt op de bijgevoegde waardenkaart. Op deze kaart zijn ook de gemeentelijke en rijksmonumenten aangegeven.

Gebiedskarakteristiek van Beekbergen-Lieren

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de historische karakteristiek van het gebied Beekbergen-Lieren. Deze karakteristiek dient als kader voor de waardering van de objecten verderop in dit rapport. In deze beschrijving ligt de nadruk op bijzondere en waardevolle kenmerken. De tekst is grotendeels afkomstig uit de *Cultuurhistorische analyse* (CHA) van het gebied uit 2009. Daarnaast is aansluiting gezocht bij de relevante hoofdstukken in het *Groot Apeldoorns Landschapskookboek* en het *Klein Apeldoorns Dorpenkookboek*. Deze beide kookboeken zijn handreikingen voor het realiseren van ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen, en verkeren

beide vooralsnog in conceptfase.

Het waardevolle, karakteristieke beeld van het landschap van het bestemmingsplangebied Beekbergen-Lieren wordt bepaald door de volgende ruimtelijk-cultuurhistorische lagen met de bijbehorende objecten:

- het flankesdorp Beekbergen, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 19de eeuw);
- het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw);
- de kerkdorp Beekbergen, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen en kleinschalige verdichting van de agrarische ruimte achter de linten, voorts diverse voorzieningen (middeleeuwen tot 20ste eeuw);
- het dorp Beekbergen en de bosrijke omgeving als vestigingsplek van vele gezondheidsinstellingen en recreatieve accommodaties vanaf de late 19de eeuw;

Ligging en eerste indruk

Het bestemmingsplangebied Beekbergen-Lieren ligt aan de oostflank van de gemeente Apeldoorn, in het overgangsgebied van de hogere gronden van de Veluwe-stuwwal, die tegenwoordig grotendeels bebost is, via een halfopen tussenzone naar het laaggelegen en grotendeels open landschap van het IJsseldal. In het vooral agrarisch gebruikte gebied bevinden zich de dorpen Beekbergen en Lieren.

Ontwikkeling landschap, enken, heide, broekland

Beekbergen en Lieren danken hun ontstaan en ontwikkeling in belangrijke mate aan de specifieke kenmerken van het bodem- en waterlandschap. Het zijn flankesdorpen die op de flanken van de stuwwal liggen, in het overgangsgebied tussen de Veluwse heuvelrug en de IJsselvallei. Het geaccidenteerde terrein van de stuwwalflanken en het beekdal van de Oude Beek zijn nog steeds markante en duidelijk herkenbare elementen in het landschap. De gevarieerde terreingesteldheid met dekzanden en beekdalen is een gunstige conditie voor occupatie geweest.

In de ontwikkeling van de agrarische nederzettingen op de Veluwe zijn op

hoofdlijnen drie fasen te onderscheiden. In de eerste fase ontstonden akkers voor tijdelijk gebruik door verbranding van het oerbos. Dit was een bosgericht landbouwsysteem. In de tweede fase ontwikkelden de boeren het potstalsysteem, waarbij plaggenbemesting langdurig voor vruchtbare akkers zorgden. Dit was een heidegericht landbouwsysteem. In de derde betrekkelijk jonge fase leidde de introductie van kunstmest tot de ontginning van de heidevelden en broekgronden. In het huidige agrarische cultuurlandschap van Beekbergen en Lieren zijn fragmenten van de laatste twee fasen nog steeds duidelijk herkenbaar.

Het open akkercomplex en de enkwal zijn relictten van het heidegericht landbouwsysteem die kenmerkend zijn voor een flankesdorp. De rationele verkavelingstructuren van de ontginningen zijn tekenen van het recente landbouwsysteem. Het schone en stromende water van de beken en sprengen diende niet alleen voor consumptie, maar de aanwezigheid ervan werd tevens benut als krachtbron voor verschillende activiteiten in watermolens, zoals het malen van graan. Een specifiek regionale bedrijvigheid was de papierindustrie die tegen het einde van de zestiende eeuw tot ontwikkeling kwam op de Veluwe. Oorlogen belemmerden de aanvoer van papier naar de Nederlanden waardoor men genooddaakt was zelf papier te maken. Halverwege de achttiende eeuw telde de Veluwe 170 werkende papiermolens. Na de Zaanstreek was de Veluwe de tweede papierproducerende regio van Nederland. De twee Tullekensmolens en de twee Ruitersmolens zijn voorbeelden van papiermolens aan de Oude Beek in Beekbergen die hun oorsprong hebben in de zeventiende en achttiende eeuw. Later werden deze in gebruik genomen als wasserij.

Beekbergen en Lieren, de dorpen

De dorpen Beekbergen en Lieren hebben dus een agrarische oorsprong. Het enkencomplex tussen en om de dorpen vormde één geheel en werd door de boeren gezamenlijk geëxploiteerd. Zij waren als agrarische eenheid georganiseerd in de Lierder Mark en als een kerkelijke eenheid binnen het kerspel Beekbergen. Tot de twintigste eeuw bestond de bebouwing hoofdzakelijk uit (clusters)

Boerderijen langs enkele hoofdroutes in het open landschap tussen de enk en het beekdal. De verbetering en uitbreiding van de infrastructuur in de negentiende eeuw (straatweg, kanaal, spoor) bracht enige economische voorspoed. Daarna ontwikkelde vooral Beekbergen zich tot een compacte dorpskern met voorzieningen voor dagelijks levensonderhoud en recreatie. Lieren en de nabije buurschappen Engeland en Oosterhuizen behielden grotendeels hun agrarische verschijningsvorm.

Door de bosrijke omgeving vormde de Veluwe een aantrekkelijke

vestigingsplaats voor psychiatrische inrichtingen, sanatoria, rusthuizen en vakantiekolonies voor stadse bleekneusjes. Vooral tuberculosepatiënten en zenuwzieken hadden baat bij een langdurig verblijf in een natuurlijke omgeving met gezonde lucht, zo ver mogelijk verwijderd van de rumoerige en ziekmakende stad. Bovendien speelden financiële motieven een belangrijke rol bij de keuze voor de Veluwe. De goedkope grond buiten de stad maakte de exploitatie van grote instellingen rendabel. Daarom vestigde zich een groot aantal (medische) instituten in de omgeving van Beekbergen. Door het natuurschoon van de bossen vormen Beekbergen en Lieren al ruim een eeuw een toeristische trekpleister. Aanvankelijk waren vooral de pensions in trek bij welgestelde burgers. Daarna werden de campings en de huisjesparken populair bij het grote publiek. In en rond de dorpen bevinden zich relatief veel hotels, vakantieparken, restaurants en andere recreatieve voorzieningen. Een recente attractie is het rijdende spoorwegmuseum 'De Veluwe Stoomtrein Maatschappij' met een stoomdepot in Lieren bij station Beekbergen. Deze halte maakt deel uit van de Locaalspoorweg Apeldoorn-Dieren, onderdeel van de in 1887 geopende spoorlijn Zwolle-Apeldoorn-Dieren. Deze zogenaamde "Koning Willem III-lijn" was een initiatief van de Koninklijke Nederlandsche Locaalspoorwegmaatschappij en werd druk gebruikt voor zowel passagiers- als goederenvervoer. Vooral de hout- en papierindustrie profiteerde ervan.

3 INVENTARISATIE, SELECTIE, WAARDERING

Selectie en veldwerk

Voor de inventarisatie en selectie is gebruik gemaakt van eerdere analyses en inventarisaties van Beekbergen en Lieren, met name de cultuurhistorische analyse uit 2009, maar ook van de lijst van eerder geselecteerde karakteristieke panden in het Bestemmingsplan Beekbergen Lieren. Bovendien is aanvullend veldwerk en archiefonderzoek verricht. Het veldwerk vond plaats op 3 mei 2011. De gemeentelijke en rijksmonumenten zijn niet in de inventarisatie opgenomen omdat deze reeds afdoende zijn beschreven en beschermd.

De niet beschermde objecten, die wel bepalend en waardevol zijn voor het ruimtelijke beeld van het projectgebied en die aanmerkelijke cultuurhistorische waarden bezitten worden getoetst aan de hand van een vijftal ruimtelijke en cultuurhistorische criteria.

Er zijn drie ruimtelijke waarden, waarbij wordt ingezoomd van gebied, via ensemble op het object. Deze benadering sluit aan bij de ruimtelijke insteek van het project. De ruimtelijke waardering krijgt dus de nadruk. Op objectniveau zijn nog een criterium historische waarde en een op de verschijningsvorm gericht criterium toegevoegd.

Waardevolle elementen van het erf en directe omgeving, zoals beeldbepalende bomen, lanen of singels, worden indien relevant in de puntsgewijze beschrijvingen genoemd, maar spelen in de waardering van de bebouwing geen directe rol. Evt. kunnen dergelijke waardevolle groenelementen wel op een andere manier in het bestemmingsplan worden opgenomen. (bijvoorbeeld als monumentale boom of als bestemming groen). Karakteristieke bijgebouwen op het erf worden wel expliciet genoemd.

Ruimtelijke waarde

1. Gebied: van belang als wezenlijk onderdeel of ondersteuning van de cultuurhistorische gebiedskarakteristiek;
2. Ensemble: beeldondersteunend bij rijks- of gemeentelijke monumenten of als onderdeel van een waardevol historisch ensemble;
3. Object: bijzondere betekenis voor het beeld ter plekke door beeldbepalende ligging, zichtlijnen, landmarkfunctie;

Historische waarde

4. Illustratief voor de (ontwikkelings)geschiedenis van het dorp of het landschap

Objectwaarde

5. Belang vanwege authenticiteit, zeldzaamheid, functie en/of vorm;

Er worden dus 5 criteria gehanteerd, waarbij -, 0, + of ++ kan worden gescoord.

- ++ = hoge waarde
- + = positieve waarde
- 0 = neutrale waarde
- = negatieve waarde

In de objectenlijst is ieder object kort gekarakteriseerd en per criterium getoetst op de aanwezige kwaliteit. In de korte waardenomschrijving wordt duidelijk waarom een -, een 0, een + of een ++ wordt gescoord.

Eindwaardering

De optelsom van de scores leidt tot het formuleren van een eindwaardering:

Hoge totaalwaarde (H): minimaal 2x ++ en 2x +;

Positieve totaalwaarde (P): minimaal 3x + en 2x 0;

Neutrale totaalwaarde (N): alles daaronder;

Vanwege de "hoge ondergrens" van de veldselectie bevat het in dit rapport gepresenteerde overzicht slechts één object dat een neutrale totaalwaarde scoort.

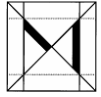
Definitie totaalwaarden

Hoge totaalwaarde

Alle beschermenswaardige onderdelen (gebouwen, objecten en ensembles), die vanwege de voornamelijk hoge ruimtelijke waarden, historische waarden en objectwaarden van wezenlijk en onlosmakelijk belang zijn voor het projectgebied en zijn historisch-ruimtelijke gebiedskarakteristiek. Instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen is noodzakelijk.

Positieve totaalwaarde

Alle karakteristieke onderdelen (gebouwen, objecten en ensembles) die vanwege de voornamelijk positieve ruimtelijke waarden, historische waarden en objecten van positieve betekenis zijn voor het projectgebied en zijn historisch-ruimtelijke gebiedskarakteristiek. Instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen is wenselijk.

Neutrale totaalwaarde

Overige historische onderdelen in deze quickscan, die voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het projectgebied van beperkt belang zijn, een geringe architectuurhistorische waarde bezitten en ten hoogste een neutrale of positieve betekenis voor het straatbeeld bezitten. De waarde is niet dusdanig, dat instandhouding van het gevelbeeld en/of hoofdvormen noodzakelijk is.

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p data-bbox="188 228 539 252">Arnhemseweg 515, Beekbergen</p> 	<p data-bbox="714 228 1664 308">Markante geheel vrijstaande dorpswoning van rond 1900 met een T-vormige plattegrond en één bouwlaag met twee haaks op elkaar aansluitende mansardekappen. De windveren en goten zijn voorzien van schulplijsten.</p> <ol data-bbox="763 308 1664 603" style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de 19de en 20ste eeuwse dorpsontwikkeling van Beekbergen, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen; 2. Maakt deel uit van een eenvoudig ensemble van deels historische lintbebouwing aan de Arnhemseweg uit de periode 1900 – 1930; 3. Zeer beeldbepalende ligging aan één van de belangrijkste hoofdwegen van het dorp Beekbergen; 4. Illustratief voor de historische ontwikkelingen in het dorp Beekbergen, dat zich vanaf de 19de eeuw ontwikkelde van een agrarische nederzetting tot een woonkern met bescheiden kernfuncties; 5. Voornamelijk dorpswoning met neorenaissance stijlenmerken die in hoofdvorm gaaf bewaard is gebleven. Detaillering deels gemoderniseerd; 	++	+	++	+	+	H
<p data-bbox="188 606 483 630">Dorpstraat 19, Beekbergen</p> 	<p data-bbox="714 606 1574 659">Karakteristieke T-boerderij van rond 1900. Het woongedeelte ligt parallel aan de Dorpstraat, één van de oudste wegen in de dorpskern van Beekbergen</p> <ol data-bbox="763 659 1664 981" style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de 19de en 20ste eeuwse dorpsontwikkeling van Beekbergen, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen; 2. Maakt deel uit van markant, deels historisch ensemble, waartoe ook de naastgelegen en als GM beschermde pand Dorpstraat 15-15A behoort; 3. Door zijn markante hoofdvorm en detaillering en de ligging direct aan de straat is het pand beeldbepalend voor zijn omgeving; 4. Illustratief voor de historische ontwikkelingen in het dorp Beekbergen, dat zich vanaf de 19de eeuw ontwikkelde van een agrarische nederzetting tot een woonkern met bescheiden kernfuncties; vormt een relict van de oorspronkelijke agrarische bebouwing; 5. Karakteristieke T-boerderij van rond 1900 met het karakter van een voornamelijk dorpswoning die in hoofdvorm en detaillering redelijk gaaf bewaard is gebleven; 	++	++	++	++	+	H
<p data-bbox="188 984 483 1008">Dorpstraat 47, Beekbergen</p> 	<p data-bbox="714 984 1648 1094">Villa van rond 1900 gelegen in de kern van het dorp Beekbergen. Het pand bestaat uit twee in hoogte verschillende bouwdelen onder een zadeldak. Beide daken hebben een overstek op klossen met een geschulpte lijst onder de bakgoot en windveren boven de topgevels. Tegen het linker deel van de voorgevel een serre van jongere datum.</p> <ol data-bbox="763 1094 1664 1361" style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de 19de en 20ste dorpsontwikkeling van Beekbergen, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen; 2. Maakt geen deel uit van waardevol historisch ensemble; 3. Door zijn markante hoofdvorm en detaillering is het pand beeldbepalend voor zijn omgeving; 4. Illustratief voor de historische ontwikkelingen in het dorp Beekbergen, dat zich vanaf de 19de eeuw ontwikkelde van een agrarische nederzetting tot een woonkern met bescheiden kernfuncties; 5. Historische villa die in hoofdvorm en detaillering gaaf bewaard is gebleven; vrij zeldzaam in Beekbergen; 	++	0	+	+	++	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
Hietveldweg 13, Beekbergen 	<p>“Het Hietveld”, voormalig sanatorium voor dronkzuchtige vrouwen uit 1917. Het pand heeft een rechthoekige tweelaags hoofdbouw onder een omlopend afgeplat schilddak met zadeldakvormige steekkappen. De voorgevel heeft twee vakwerk topgevels.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de ontwikkeling van Beekbergen en de bosrijke omgeving als vestigingsplek van vele gezondheidsinstellingen vanaf de late 19de eeuw; 2. Er is geen sprake van bijzondere ensemblewaarde met omliggende bebouwing; 3. Zeer beeldbepalende waarde vanwege de markante hoofdvorm en detaillering; 4. Waardevol vanwege de oorspronkelijke bestemming als sanatorium. 5. Karakteristiek zorginstellinggebouw in stadsvakwerkstijl; van belang vanwege authenticiteit, bijzondere stijlkenmerken en vanwege zeldzaamheid’; 	++	0	++	++	++	H
Kerk Allee 6, Beekbergen 	<p>Markant vrijstaand huis van rond 1915, uitgevoerd in traditionele stijl met zakelijke en expressionistische elementen. Het pand heeft een rechthoekige plattegrond en één bouwlaag met een tentdak.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van belang als onderdeel van de 19de en 20ste-eeuwse dorpsontwikkeling van Beekbergen; 2. Er is sprake van enige ensemblewaarde in samenhang met de omliggende kleinschalige woonhuisbebouwing van jongere datum; 3. Beeldbepalende waarde door de markante hoofdvorm en detaillering en van belang vanwege de ligging aan fraaie laan met oude eiken achter de kerk; 4. Illustratief voor de historische ontwikkeling van het dorp Beekbergen, dat zich vanaf de 19de eeuw ontwikkelde van een agrarische nederzetting tot een woonkern met bescheiden kernfuncties. 5. Gave en zeer markante vroeg 20ste eeuwse dorpswoning met traditionele opzet en opvallende expressionistische details. 	+	+	++	+	++	H
Kerkeveld 10, Beekbergen 	<p>Eénlaags bungalow gebouwd in 1956-1957 naar een ontwerp van de Apeldoornse architect P.Schurink in functionalistische stijl. Het bevindt zich op de grens van de bebouwde Beekbergen en het buitengebied, schuin tegenover de Achterste Kerkweg.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van enig belang als onderdeel van de 20ste-eeuwse dorpsontwikkeling van Beekbergen; 2. Er is sprake van een beperkte ensemblewaarde in samenhang met de overige gevarieerde en min of meer verspreid liggende bebouwing aan Kerkeveld; 3. Zeer beeldbepalende ligging op de grens van de bebouwde kom van Beekbergen en aan de kruising van de Kerkeveld met de Achterste Kerkweg; 4. Illustratief voor de naoorlogse ontwikkelingen in Beekbergen, waar geleidelijk steeds meer luxe woonhuizen en villa's zijn gebouwd; 5. In hoofdvorm goed bewaard gebleven maar in detail gewijzigde modern-functionalistische bungalow die karakteristiek is voor de ontwikkelingen in de naoorlogse villa- en landhuisbouw; 	+	0	++	++	+	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
Lierderstraat by 2, Lieren 	De locloods werd in het laatste kwart van de 20 ^{ste} eeuw bij het station Beekbergen geplaatst, aan de oostelijke zijde van het spoor. <ol style="list-style-type: none"> 1. Het pand heeft geen directe relatie met de gebiedskarakteristiek van Beekbergen en Lieren; 2. Er is sprake van ensemblewaarde in samenhang met het nabijgelegen stationsgebouw, de spoorlijn en het emplacement; 3. Het object heeft vanwege zijn omvang enige betekenis voor het beeld vanaf de openbare weg; 4. Het object heeft als recent gebouw geen historische connectie met het stationsemplacement van Beekbergen en Lieren; 5. Geen bijzonder (historisch) belang vanwege bijzondere functie of zeldzaamheid; 	0	+	+	0	0	N
Lierderstraat 6, Lieren 	Dorpswoning van rond 1905, markant gelegen tegenover de Gereformeerde kerk en niet ver van het station Beekbergen. Het pand heeft een rechthoekige plattegrond met één bouwlaag onder een mansardedak. <ol style="list-style-type: none"> 1. Van enig belang als onderdeel van de 20ste-eeuwse dorpsontwikkeling van Lieren, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen; 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel lintbebouwing langs de Lierderstraat en in samenhang met de overige oudere bebouwing aan dit deel van de straat zoals de tegenovergelegen Gereformeerde Kerk; 3. Zeer beeldbepalende ligging aan kruising met Molenakker in kern van Lieren; 4. Illustratief voor de historische ontwikkelingen in het dorp Lieren, dat zich vanaf de 19de eeuw ontwikkelde van een agrarische nederzetting tot een woonkern met bescheiden kernfuncties; 5. Karakteristieke en in hoofdvorm redelijk gave vroeg 20ste eeuwse dorpswoning; algemeen voorkomend type; 	+	++	++	+	+	H
Lierderstraat 7, Lieren 	Zaalkerk uit 1933 naar een ontwerp van architect T. Sikma uit Amersfoort in zakelijke stijl, gelegen in de kern van Lieren aan de oude hoofdweg Lierderstraat. Rechthoekige plattegrond en een zadeldak. Tegen de achtergevel staat een lagere en smallere consistoriekamer, eveneens onder zadeldak. <ol style="list-style-type: none"> 1. Van belang als onderdeel van de 20ste eeuwse dorpsontwikkeling van Lieren, met markante lintbebouwing langs de hoofdwegen; 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel van de lintbebouwing aan de Lierderstraat en in samenhang met de overige karakteristieke bebouwing in dit deel van de straat zoals de naastgelegen pastorie op nr. 9 en tegenovergelegen nr. 6; 3. De kerk vervult een landmarkfunctie en is zeer beeldbepalend; 4. De kerk is van groot belang voor de plaatselijke kerkelijke geschiedenis van de buurtschap Lieren; 5. Goed en nog redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een zaalkerk in zakelijke stijl; zeldzaamheidswaarde wat betreft type, functie en vorm in Lieren; 	+	++	++	++	++	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
Lierderstraat 35, Lieren 	Hallehuisboerderij uit het derde kwart van de 19 ^{de} eeuw met bakhuis en schuur aan de Lierderstraat, hoofdweg van de kern van Lieren, waaraan diverse boerderijen zijn gelegen, met hun achtergevels naar de straat gericht. <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Lierderstraat en in samenhang met het nabij gelegen gemeentelijk monument Lierderstraat 36; 3. Door de karakteristieke hoofdvorm met naastgelegen stal en bakhuis en prominente ligging direct aan de straat heeft het object beeldbepalende waarde; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij met bijgebouwen, in hoofdvorm gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H
	Bakhuis (derde kwart 19 ^{de} eeuw) bij Lierderstraat 35. Zie Lierderstraat 35.						
Lierderstraat by 35 (Lierderstraat 33?), Lieren 	Schuur (derde kwart 19 ^{de} eeuw) bij Lierderstraat 35. Zie Lierderstraat 35.						

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
	Zie Lierderstraat 35. (overzichtsfoto schuur en boerderij)						
Lierderstraat by 36, Lieren 	<p>Twee schuren uit het derde kwart van de 19de eeuw, behorend bij hallehuisboerderij Lierderstraat 36. Beide schuren liggen noordelijke van de genoemde boerderij met de deeldeuren naar de straat gericht. Aan de Lierderstraat liggen diverse boerderijen, vrijwel allemaal met de achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Lierderstraat en in samenhang met het naast gelegen gemeentelijk monument Lierderstraat 36; 3. Zeer beeldbepalende ligging aan de Lierderstraat; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke schuur bij hallehuisboerderij Lierderstraat 36; van enig belang <u>vanwege authenticiteit en kenmerkende vorm</u>; 	++	++	++	+	+	H
Lierderstraat 39, Lieren 	<p>In oorsprong uit het derde kwart van de 19de eeuw daterende hallehuisboerderij met naastgelegen schuur aan de Lierderstraat, hoofdweg van de kern van Lieren, waaraan diverse boerderijen zijn gelegen, voornamelijk met hun achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Lierderstraat en in samenhang met het tegenover gelegen gemeentelijk monument Lierderstraat 36; 3. Door de karakteristieke hoofdvorm met naastgelegen stal en de prominente situering heeft het object hoge beeldbepalende waarde; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Van belang <u>vanwege oaaftheid van hoofdvormen: details gewiiziad</u>. 	++	++	++	+	+	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p>Molenberg 1, Lieren</p> 	<p>In oorsprong 19de eeuwse hallehuisboerderij met een karakteristieke vrijstaande schuur van rond 1900. Het ensemble is markant gelegen aan de T-kruising van de Molenberg met de Molenvaart in Lieren.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs de Molenberg en Molenvaart; 3. Door de karakteristieke hoofdvorm met naastgelegen stal en bakhuis heeft het object beeldbepalende waarde. Het is markant gelegen aan de kruising met de Molenvaart; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Hallehuisboerderij met schuur, in hoofdvorm redelijk gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H
<p>Molenberg 20, Lieren</p> 	<p>Bescheiden bakstenen kapel van rond 1925 van de oud Gereformeerde Gemeente in Nederland, gelegen aan de zuidelijke zijde van de Molenberg. Het pand omvat één bouwlaag op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak met dakruiter.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de 20ste eeuwse dorpsontwikkeling van Lieren, met markante lintbebouwing langs de hoofdweg; 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel van de markante lintbebouwing langs de Molenberg; 3. Door de karakteristieke hoofdvorm met dakruiter heeft het object beeldbepalende waarde. Dit wordt versterkt door de ligging in een landelijke omgeving; 4. De kapel is van groot belang voor de plaatselijke kerkelijke geschiedenis van de buurtschap Lieren; 5. Karakteristieke kapel, in hoofdvorm redelijk gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	+	++	++	+	H
<p>Molenvaart 9, Lieren</p> 	<p>Met riet gedekte hallehuisboerderij met bakhuis uit het midden van de 19de eeuw (mogelijk oudere kern), gelegen aan de Molenvaart in Lieren. Aan deze weg liggen diverse boerderijen, voornamelijk met hun achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart ; 3. Door de karakteristieke hoofdvorm en ligging aan de Molenvaart heeft het object beeldbepalende waarde; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij met bakhuis, in hoofdvorm gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p>Molenvaart 10, Lieren</p> 	<p>Hallehuisboerderij van rond 1900 met jongere aanbouw tegen de rechter zijgevel, gelegen aan de Molenvaart in Lieren. Het pand is, typerend voor de boerenbedrijven in dit gebied, met zijn achtergevel naar de weg gesitueerd.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart ; 3. Van betekenis voor het beeld ter plekke door beeldbepalende ligging; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij, in hoofdvorm gaaf maar op punten sterk gewijzigd. 	++	++	+	+	0	H
<p>Molenvaart 16-18, Lieren</p> 	<p>Hallehuisboerderij uit het derde kwart van de 19de eeuw met naastgelegen schuren (oost en west). Het ensemble ligt aan de hoofdweg Molenvaart in Lieren waar diverse boerderijen aan gesitueerd zijn, voornamelijk met hun achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart ; 3. Van grote betekenis voor het beeld ter plekke door nadrukkelijk aanwezige karakteristieke kapvormen en beeldbepalende ligging; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij met bijgebouwen, in hoofdvorm gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H
<p>Molenvaart 27, Lieren</p> 	<p>In oorsprong uit het derde kwart van de 19de eeuw daterende hallehuisboerderij met naastgelegen (oost) bakhuis aan Molenvaart, hoofdweg van de kern van Lieren, waaraan diverse boerderijen liggen, voornamelijk met hun achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart; 3. Van grote betekenis voor het beeld ter plekke door nadrukkelijk aanwezige karakteristieke kapvormen en beeldbepalende ligging; tevens door ligging aan de kruising met de Molenberg heeft het object hoge beeldbepalende waarde; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij met bakhuis, in hoofdvorm gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p>Molenvaart 29, Lieren</p> 	<p>Hallehuisboerderij uit circa 1860 met bakhuis, gelegen aan de Molenvaart, een hoofdweg van de kern van Lieren, waaraan diverse boerderijen liggen, veelal met hun achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart en in samenhang met de op het erf gesitueerde en als gemeentelijk monument beschermde schuur; 3. Van grote betekenis voor het beeld ter plekke door nadrukkelijk aanwezige karakteristieke kapvormen en beeldbepalende ligging; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke hallehuisboerderij met bakhuis, in hoofdvorm gaaf maar op punten gewijzigd. 	++	++	++	+	+	H
	<p>Bakhuis achter hallehuisboerderij Molenvaart 29. Zie Molenvaart 29.</p>						
	<p>Erf Molenstraat 29 met rechts de reeds als gemeentelijk monument beschermde schuur. Zie Molenstraat 29.</p>						

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p>Molenvaart schuur by 28-30, Lieren</p> 	<p>Karakteristieke schuur uit het derde kwart van de 19de eeuw, behorend bij de hallehuisboerderij Molenvaart 28-30. Het pand ligt zeer kenmerkend met de achtergevel naar de straat gericht, aan de rand van de enk.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel van de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart en in bijzonder in samenhang met de boerderij Molenvaart 28-30 en Molenvaart 29; 3. Beeldbepalend door de karakteristieke hoofdvorm en situering aan het op de straat gerichte erf; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Karakteristieke en zeer gave schuur. 	++	++	+	+	++	H
<p>Molenvaart 28-30, Lieren</p> 	<p>Uit circa 1880 daterende hallehuisboerderij met tegen de zuidelijke zijgevel een eenbeukig schuurtje. De achtergevel is gericht op een aan de Molenvaart grenzend erf waar ook de haaks op de boerderij staande grotere schuur (zie vorige object) met de achtergevel aan ligt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel van de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart en in bijzonder in samenhang met de naastgelegen schuur en Molenvaart 29; 3. Beeldbepalend door de karakteristieke hoofdvorm en ligging aan de weg; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Lieren; 5. Van belang vanwege de karakteristieke hoofdvorm; diverse vernieuwingen. 	++	++	+	+	+	H
<p>Molenvaart 33-33A, Lieren</p> 	<p>Hallehuisboerderij van rond 1930 met links en rechts tegen de zijgevels een éénbeukige schuur onder een eigen zadeldak. Het ensemble ligt aan de Molenvaart, een hoofdweg door Lieren, waaraan diverse boerderijen zijn gelegen, vrijwel allemaal met de achtergevels naar de straat gericht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang voor het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 20ste eeuw); 2. Hoge ensemblewaarde als onderdeel van de markante grotendeels agrarische lintbebouwing langs dit deel van de Molenvaart; 3. Van grote betekenis voor het beeld ter plekke door nadrukkelijk aanwezige karakteristieke kapvormen en beeldbepalende ligging; 4. Goed en gaaf voorbeeld van wat jongere agrarische bebouwing in Lieren; 5. Van belang vanwege karakteristieke hoofdvorm; gaaf bewaarde hoofdvorm en detaillering; 	++	++	++	+	++	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
<p>Papenberg 5, Beekbergen</p> 	<p>Sobere bakstenen zaalkerk van rond 1915 in de kern van Beekbergen ten noordoosten van de oude NH-kerk. Het pand heeft een rechthoekige plattegrond en een zadeldak met wolfeinden en windveren.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de 20ste eeuwse ontwikkeling van Beekbergen; 2. Ensemblewaarde vanwege de ligging in de oude dorpskern van Beekbergen nabij de oude NH-Kerk en tegenover de markante Kerk Allée met monumentale eikenbomen. 3. Beeldbepalende waarde vanwege de hoekligging en de markante hoofdvorm; 4. Het voormalige kerkgebouw is van groot belang voor de plaatselijke kerkelijke geschiedenis van Beekbergen; 5. Karakteristieke zaalkerk in traditionele stijl, in hoofdvorm nog vrij gaaf bewaard gebleven; enkele details gewijzigd; 	++	+	++	++	+	H
<p>Tullekensmolenweg 34, Beekbergen</p> 	<p>Karakteristieke, tot woonhuis verbouwde hallehuisboerderij uit de 19de eeuw, met de achterzijde gekeerd naar de openbare weg. Gave hoofd- en kapvorm, afgewolfd zadeldak met riet op de middenbeuk. Schilderachtige ligging in bocht weg.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van het flankesdorp Beekbergen, nauw verbonden met het oude agrarische landschap van enk, enkwallen, houtwallen en boerderijen (middeleeuwen tot 19de eeuw); 2. Maakt deel uit van markant, deels historisch ensemble, in samenhang met voormalig molencomplex aan de overzijde van de weg; 3. Door zijn markante hoofdvorm met grote, met riet gedekte kap en de ligging direct aan de straat is het pand zeer beeldbepalend voor zijn omgeving; 4. Illustratief voor de agrarische ontwikkeling van Beekbergen; 5. Karakteristieke, in hoofd- en kapvorm goed bewaarde 19de-eeuwse hallehuisboerderij; detaillering vernieuwd; 	++	++	++	+	+	H
<p>Tullekensmolenweg silo by 92, Lieren</p> 	<p>Hoge rechthoekige betonnen silo uit 1962, in functionalistische trant. Behoort bij het voormalige coöperatiegebouw (gemeentelijk monument in aanwijzing) uit 1924. Voor de silo is in 2000 een sloopvergunning afgegeven en wordt daarom niet als K opgenomen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van belang als onderdeel van het flankesdorp Lieren, nauw verbonden met het oude agrarische landschap (ontwikkeling 20ste eeuw); 2. Maakt deel uit van het in aanwijzing zijnde complex van de voormalige Coöperatieve Landbouwvereniging aan de Tullekensmolenweg van rond 1925, waarmee het een ensemble vormt; 3. Door de markante betonnen hoofdvorm is er sprake van beeldbepalende waarde. Het object is bovendien een duidelijke landmark in de wijde omgeving; 4. De silo is illustratief voor de landbouwkundige ontwikkelingen in de buurtschap Lieren; 5. Van groot belang vanwege authenticiteit, zeldzaamheid en bijzondere functie en vorm; 	+	++	++	++	++	H

Adres en foto	Korte karakteristiek	1	2	3	4	5	W
Van Limburg Stirumweg 13 	<p>In 1892 tot instellingsgebouw verbouwde vroegere boerderij. Het Hoogeland is opgericht als "Vereeniging tot Christelijke verpleging van bedelaars en landloopers". Het markante gebouw heeft een samengestelde plattegrond en kap en wit geschilderde gevels. Aan het begin van de Van Limburg Stirumweg twee historische hekpalen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Van groot belang als onderdeel van de ontwikkeling van Beekbergen en de bosrijke omgeving als vestigingsplek van vele gezondheidsinstellingen vanaf de late 19de eeuw; 2. Enige ensemblewaarde met nabij gelegen historische onderdelen van het complex (nr.20, hekpalen, weg, groenelementen); 3. Zeer beeldbepalende waarde vanwege de markante hoofdvorm en detaillering; 4. Waardevol vanwege de oorspronkelijke bestemming als instellingsgebouw, van belang voor de plaatselijke geschiedenis; 5. Karakteristiek zorginstellinggebouw in traditionele stijl; van belang vanwege redelijke authenticiteit en vanwege zeldzaamheid'. 	++	+	++	++	+	H